

Dôležité aspekty dokumentácie a hodnotenia programov, zaoberajúcich sa mužskými páchatel'mi domáceho násilia

Version 1.1

ÚVODNÁ POZNÁMKA

Tento dokument je skôr zbierkou dôležitých aspektov dokumentácie a hodnotenia práce s páchatel'mi, než štruktúrovanými smernicami. Bol vytvorený ako pracovná štúdia projektu „Práca s páchatel'mi domáceho násilia v Európe“, prebiehajúceho v rámci programu Európskej Komisie Daphne II v období 2006-2008. Jeho cieľom je stimulovať programy ku zavádzaniu a/alebo vylepšovaniu ich dokumentačných a hodnotiacich štandardov.

Tento dokument je rozdelený na päť častí. Po dvoch všeobecnejších častiach, týkajúcich sa účelu a istých základných princípov dokumentácie, sú dôležité aspekty dokumentácie a hodnotenia opísané detailnejšie pri troch typických fázach programov pre páchatel'ov násilia: príjem, liečenie a výsledok.

Dôležitosť dokumentácie

Poskytovatelia služieb pre mužských páchatel'ov domáceho násilia majú etickú zodpovednosť voči obetiam (ženy a deti), voči spoločnosti, svojim sponzorom, ako i voči samotným klientom, že ich činnosť napomáha zabráňovať ďalšiemu násiliu, páchanému na ženách. Dokumentácia práce s páchatel'mi je základom pre zaistenie kvality a procesu reflexie, pre posúdenie rizika a plánovanie bezpečnosti, pre odhadovanie výsledkov a rozvoj programu, a pomáha zaistiť zodpovednosť a transparentnosť. Jednoducho povedané, dokumentovať prácu s páchatel'mi znamená systematicky popisovať s kým pracujete, ako s nimi pracujete a aký je výsledok tejto práce. Pri každom programe je nutné rozhodnúť, do akej miery bude svoju činnosť dokumentovať. Toto rozhodnutie závisí v prvom rade od účelu dokumentácie, a navyše od požiadaviek profesionálnych štandardov a sponzorov, ako i od dostupných prostriedkov. Odporúčame vám brať do úvahy nasledovné aspekty dokumentácie, ktoré slúžia mierne odlišným cieľom:

Dokumentácia je základom väčšiny opatrení pre zaistenie kvality. Pomáha facilitátorom pri reflexii pracovného procesu, ako i chápať zmeny klientovho správania a prístupu. Takisto umožňuje vytvorenie spätnej väzby pre klienta vzhľadom na jeho liečebný proces, napr. počas hodnotiaceho stretnutia. Dokumentácia je nevyhnutná pre spoluprácu medzi organizáciami, t.j. pre koordináciu všetkých inštitúcií, ktoré intervenujú v danom špecifickom prípade. Pomáha facilitátorom navrhovať špecifické liečebné plány v súlade s informáciami, získanými počas prijímacej fázy a takýto plán v priebehu programu upravovať.

Analýza zdokumentovaných poznatkov, získaných počas prijímacej fázy a pracovného procesu, pomáha identifikovať riziká budúceho násilia a napomáha podpore obetí pri plánovaní bezpečnosti.

Účelom odhadovania výsledkov je kontrola, či sa programu darí dosahovať svoje ciele (najmä redukcia násilia a zvýšenie bezpečnosti obetí). Dokumentácia klientovho správania a postojov počas jednotlivých fáz programu (prijatie, proces atď.) a ich porovnanie pomáhajú identifikovať a preukázať zmeny klientovho správania a postojov pri zakončení programu. Dokumentácia tiež pomáha programom zlepšovať ich činnosť odhaľovaním porúch či ťažkostí a je základom pre rozvoj a zmeny programu.

Dokumentácia práce s páchatel'mi pomáha zaistiť jej transparentnosť a tým aj zodpovednosť programu voči obetiam, spoločnosti všeobecne a v neposlednom rade aj voči jeho sponzorom. Len dôkladným dokumentovaním vykonanej práce a jej výsledkov je možné programy pre

páchatel'ov násilia porovnávať medzi sebou, ako i s inými možnosťami intervencie pri domácom násilí, čo je základom pre strategické rozhodnutia.

A napokon, dokumentácia premenných klienta (napr.: sociodemografia, osobnosť, formy a závažnosť násilia), premenných procesu (napr. : dochádzka, participácia) a premenných výsledku (napr. : redukovanie násilného správania) je dôležitým základom pre výskum páchatel'ov domáceho násilia a ich liečebných programov.

ZÁKLADNÉ PRINCÍPY DOKUMENTÁCIE

- **Systematické plánovanie a financovanie:** Dokumentáciu treba ako súčasť práce systematicky plánovať a pridelovať pre túto činnosť náležité prostriedky. Dokumentáciu a hodnotenie treba financovať ako integrálnu súčasť programov pre páchatel'ov násilia. Dodatočné dáta je dôležité získavať z rozličných zdrojov: páchatel', partnerka (súčasná, bývalá, nová), deti, polícia, justičný systém, sociálne služby atď. V každom prípade, zdroj informácií je potrebné zaznamenať a zároveň rešpektovať národnú legislatívu ochrany osobných údajov.
- **Štandardizácia** V programoch je užitočné získavať informácie pomocou štandardizovaných nástrojov alebo formulárov, čím sa zaistí, že od každého klienta získavame ten istý typ informácie. Používanie štandardizovaných nástrojov tiež umožňuje porovnávanie odlišných programov a realizovanie výskumov.
- **Dôvernosť a právne aspekty:** So získanými údajmi treba zaobchádzať ako s dôvernými a zaznamenávať ich tak, že sú prístupné len pre pracovníkov, zainteresovaných v skutočnej práci s páchatel'om. Akákoľvek forma dokumentácie a výmeny informácií s ostatnými profesionálmi (napr. podpornými programami pre obeť) musí byť v súlade s národnou legislatívou ochrany osobných údajov. V závislosti od zákonov danej krajiny, účastníci musia byť informovaní o uchovávaní a spracovávaní získaných informácií, o dôvernosti a jej ohraničeníach, ako aj o ich právach na prístup a stiahnutie týchto informácií. Všetky dohody musia byť zahrnuté v dokumente informovaného súhlasu ako zmluva podpísaná účastníkom a facilitátormi.

PRIJÍMACIA FÁZA

Ciele dokumentácie počas prijímacej fázy

Systematická dokumentácia informácií, získaných počas prijímacej fázy programu pre páchatel'ov násilia slúži nasledujúcim cieľom:

- posúdenie vhodnosti muža pre daný program
- komunikácia a koordinácia (s účastníkmi, ich bývalými partnerkami, podpornými programami pre obeť, referenčnými organizáciami / inštitúciami, resp. inými zainteresovanými službami / odborníkmi atď.),
- plánovanie liečenia a v prípade potreby súvis s inými službami (napr. protialkoholická/protidrogová liečba, duševné zdravie, sociálne služby a pod.),
- posúdenie rizika a plánovanie bezpečnosti pre klientovho partnera, odhadovanie výsledkov/vnútorne hodnotenie práce, podklady pre výskum a vonkajšie hodnotenie.

Základné oblasti dokumentácie

Základné oblasti dokumentácie počas prijímacej fázy zahŕňajú nasledovné:

- **kontaktné informácie účastníka a jeho (bývalej alebo súčasnej) partnerky**
Tieto informácie možno z bezpečnostných dôvodov uchovávať v oddelenom adresári, resp. mieste.
- **kontaktné informácie ďalších relevantných organizácií/odborníkov, spolupracujúcich s účastníkom a/alebo jeho partnerkou**
  - súvisiace služby, podporné programy pre obeť atď.
- **sociodemografické informácie a informácie o aktuálnej rodinnej situácii**
  - vek, etnicita/kultúrne zázemie, vzdelanie, profesia, zamestnanosť, príjem/ekonomická situácia, momentálne ubytovacie a životné podmienky
  - dĺžka trvania, kvalita a dynamika momentálneho partnerského vzťahu, situácia s ubytovaním, Sú deti týrané alebo bývajú svedkami násilia? atď.
- **informácie o forme, rozsahu a následkoch násilia**
  - voči komu je páchané (partnerka/bývalá partnerka, deti, ďalší členovia rodiny, iní)
  - história prejavov násilia v tomto vzťahu (kedy začalo?; zmeny; prvé, najhoršie, najbežnejšie, najaktuálnejšie prejavy; atď)
  - formy násilia (fyzické, psychologické, sexuálne atď.)
  - konkrétne prejavy násilia
  - frekvencia, závažnosť a následky prejavov násilia
- **informácie o právnej situácii a účastníkovom kontakte s kriminálnym justičným systémom**
  - participuje na základe súdneho príkazu/inštitucionálnych opatrení?
policajné záznamy, rozsudky, ochranné príkazy, právo na vychovávanie dieťaťa a/alebo styk s dieťaťom, podmienený výkon trestu, predošlé obvinenia atď.
  - **informácie o zázemí rodiny, v ktorej bol páchatel' vychovávaný**
- **informácie o rodinných vzťahoch a najmä o násilí a zneužívaní, ktorého bol obeťou alebo svedkom vo svojej pôvodnej rodine, ako aj o ďalších dôležitých problémoch typu nadmerné požívanie alkoholu, mentálne alebo iné závažné ochorenia**
- **informácie o mentálnych a iných relevantných zdravotných problémoch, ako aj o ich predošliých a/alebo súčasných liečeniach/terapiách**
  - vrátane v súčasnosti užívaných liečebných preparátov
  - konkrétne: informácie o užívaní alkoholu a iných látok
- **informácie o počiatocnom záujme účastníka a jeho motivácii ku zmene/motivácii navštevovať program**
- **informácie o rozsahu zodpovednosti, ktorú muž pociťuje za používanie násilia a za jeho následky, ak aj jeho vlastné vysvetlenie a pripisovanie významu používaniu násilia**
- **dokumentácia posúdenia rizika**
  - posúdenie rizika by malo v ideálnom prípade obsahovať informácie o účastníkovi, jeho (bývalej) partnerke a ďalšie zdroje ako policajné záznamy, predošlé obvinenia atď. (možno použiť štandardizované nástroje posudzovania rizika). Osoby zodpovedné za program musia zvoliť vhodné nástroje a prostriedky pre posudzovanie rizika. Takisto je potrebné použiť informácie, získané z iných zdrojov (partnerka (bývalá, súčasná, nová), podporný program obeť, kriminálne záznamy atď.), pokiaľ sú tieto dostupné.

liečebný plán, založený na horeuvedených informáciách

zdokumentované by mali byť najdôležitejšie ciele a kroky liečenia vrátane možných odporúčaní na využitie iných programov, čím sa dosiahnu ďalšie možné súbežné potreby účastníka

- **zmluva alebo dohoda medzi programom (facilitátormi) a účastníkom, ktoré môžu obsahovať:**
  - základné pravidlá programu (dochádzka, dochvíľnosť, triezvosť atď.)
  - obmedzenie dôvernosti/povinnosť informovať príslušné orgány o riziku ujmy iných osôb
  - povolenie kontaktovať (bývalú) partnerku a ďalšie programy, ktoré muž navštevuje
  - nepoužívanie násilia
- **materiály, poskytované účastníkom počas prijímacej fázy programu**

Dôležitá poznámka:

Akúkoľvek zmenu informácií získaných počas prijímacej fázy, ktorá sa vyskytne v nasledujúcich častiach programu, je nutné zaregistrovať a zrealizovať zodpovedajúce úpravy liečebného plánu, najmä pokiaľ ide o zmeny pri riziku páchania násilia a podobné bezpečnostné opatrenia.

LIEČEBNÁ FÁZA

Liečebná fáza odkazuje na prebiehajúcu prácu s mužom počas jeho navštevovania relevantných programov a na podporu, poskytovanú jeho partnerke/bývalej partnerke.

Dôležité body:

- Je veľmi prospešné mať prebiehajúci proces vnútorného hodnotenia. Muž by mal vyplňať štruktúrovaný dotazník/hodnotiaci formulár na konci každej programovej súčasti/stretnutia.
- Facilitátori musia takisto vyplňať dokumentáciu o priebehu programovej súčasti, jej relevantnosti pre členov skupiny atď
- Túto dokumentáciu je potrebné využívať v súčinnosti s kontaktnými osobami partnerky v zmysle snahy o získanie celostnej predstavy o priebehu celého procesu.
- Túto dokumentáciu je nutné posudzovať vnútorne i zvonka, čím sa umožňuje priebežné prehodnocovanie celého procesu.

Navrhované možné aspekty dokumentácie počas liečebnej fázy (nekompletný zoznam):

- dochádzka (fyzická prítomnosť)
- spolupráca (aktívna alebo neaktívna)
- ďalšie prejavy násilia
- hlavné životné udalosti
- odlúčenie od partnerky počas participácie
- ďalšie policajné úkony/kontakt muža s políciou
- zmena adresy, telefónneho čísla
- proces a zlepšenia vrátane zmeny motivácie (počuté od klienta, alebo, ak je to možné, od (bývalej) partnerky
  - známky
  - problémy
  - snahy, úspechy
- domáce úlohy
- odchýlky

VÝSLEDNÁ FÁZA/HODNOTENIE LIEČENIA

Zodpovednosť, zaistenie kvality a odhadovanie výsledkov sú centrálné odporúčania pre každý program (porov. úvod). Vďaka systematickej dokumentácii všetkých fáz programov pre páchatel'ov násilia je možné dosiahnuť vysokú úroveň zodpovednosti a zaistenia kvality práce. Hlavný dôraz vo výslednej fáze sa kladie na analýzu zmien klienta.

Jestvujú isté užitočné procedúry odhadovania výsledku, ktoré môžu pomôcť facilitátorom pri stanovení, či sa ich programu úspešne darí dosahovať stanovené ciele. Každý program pre páchatel'ov násilia by mal preukázať aspoň minimálnu úroveň vnútorného hodnotenia, ktoré zahŕňa:

- Rozhovory s mužom a jeho partnerkou (terajšou, bývalou, novou) o ich „spokojnosti“ s programom. Boli spokojní so zmenami, ktoré muž dosiahol? Aké sú podľa ich názoru najdôležitejšie elementy programu? Cíti sa partnerka bezpečne? Vnímajú nejaké zmeny kvality života? Aké schopnosti alebo poznatky sa podľa nich podieľajú na zmene rozsahu týrania? Otázky tohto typu môžu facilitátorom pomôcť pochopiť, ktoré súčasti programových osnov sa javia byť užitočné. Vytváranie presných štatistík o množstve odporúčaní (pozri kapitolu „Základné oblasti dokumentácie“), množstve mužov, prijatých na liečenie, množstve účastníkov, ktorí ho ukončili a tých, ktorí ho neukončili, ako aj údaje o dochádzke. Samozrejme, všetky uvedené prvky nie je možné obsiahnuť v jedinom hodnotení programov.

Je dôležité mať jasne stanovené ciele liečenia od začiatku (napr. v liečebnom pláne). Hlavnými cieľmi liečenia je zvyčajne zastavenie fyzického násilia a redukcia rôznych typov správania ako týranie a dominancia. Pomocným cieľom je poskytnúť mužom alternatívy ku týraniu, čím sa u nich podporuje sklon ku deľbe moci a rozhodovania vo vzťahoch so vzájomným partnerským rešpektom.

Existujú dobre podložené dôvody, prečo sa nespoliehať len na klinický rozhovor ako jedinú metódu posudzovania. Preto odporúčame používať dotazníky na sebaujadrenie (pre klienta a jeho partnerku) a dopĺňať nimi klinické rozhovory vždy, keď je to možné. Rozhovory s klientovou partnerkou sú osobitne silným ukazovateľom, do akej miery začína klient meniť správanie. Existuje navyše množstvo štandardizovaných nástrojov, ktoré preukázali veľkú užitočnosť pri odhadovaní výsledku programov pre páchatel'ov násilia. Pokiaľ sa účasť na hodnotení stáva povinnou súčasťou programu, informovaný súhlas by nemal byť pre mužov nijaký problém.

Výskum dokazuje, že páchatelia domáceho násilia poskytujú informácie o súčasných a/alebo minulých prejavoch násilia, ako i ďalšie relevantné informácie, veľmi neochotne. Vedľajšie doplnkové správy o mužovom správaní, vrátane rozhovorov s obeťami, sú užitočné zdroje informácií. Programy pre páchatel'ov násilia by preto mali fungovať v úzkej spolupráci so ženskými programami, ktoré poskytujú pomoc a podporu obeťam.

Rozhovor s obeťou by mal prebiehať štruktúrovaným spôsobom a s využitím štandardizovaných nástrojov, so zreteľom na získanie informácií o mužovom správaní systematickým a efektívnym spôsobom.

Dodatkové informácie je potrebné získať takisto od detí (klienta a partnerky), polície, sociálnych pracovníkov a ďalších zainteresovaných organizácií.

Pre hodnotenia výsledkov liečenia je dôležité zisťovanie zmien u každého účastníka počas istého časového obdobia, napríklad medzi časom A (pred liečením), časom B (po liečení) a časom C (neskoršie obdobie). Tie isté kroky je teda možné použiť v prijímacej fáze (pred liečením), ako aj v neskoršom období. Tento model sa často nazýva pred- a po- liečebný dizajn.

Často sa využíva vo vnútorných hodnoteniach liečebných programov. Umožňuje to facilitátorovi porovnávať pred- a po- liečebný stav klientov. Výsledky štandardizovaných krokov sa u každého páchatel'a štatisticky porovnávajú pri rozličných obdobiach. Keďže ide o úsporné riešenie vzhľadom na čas a námahu, vložené do daného hodnotenia, nejaký variant tejto procedúry môže byť pre program prijateľný, hoci má jednu veľkú nevýhodu. Zlepšenie u klientov medzi časom A a časom B nie je možné prisúdiť samotnému liečeniu. V hre sú aj alternatívne vysvetlenia (efekty kriminálneho vyšetrovania a odsúdenia, ako aj dôležité životné zmeny, napr. nájdenie zamestnania či rodinný stav).

Niektoré všeobecné vlastnosti, ktoré zvyšujú kvalitu posudzovania a zhodnotenia výsledkov:

1. Jasný opis programového obsahu a metód monitorovania, či je tento programový obsah počas priebehu daného programu napĺňaný.
2. Jasný opis konečných cieľov a prostredkujúcich liečebných cieľov, ako aj špecifických opatrení, potrebných pre tieto dva typy cieľov.
3. Kvantifikovateľný opis podrobností o klientovi vrátane informácií o predošliých obvineniach, histórie jeho prejavov násilia, demografických údajov, porúch osobnosti, motivácie a stupňa odmietnutia.
4. Jasná definícia násilia vrátane sexuálneho a psychologického zneužívania.
5. Zahnutie informácií od (bývalej)partnerky (kvalita života a používanie násilia partnerom počas jeho navštevovania programu)
6. Odlišné štatistické analýzy pre terajšie a prerušené partnerské vzťahy.

Odporúčania a ďalšie možné kroky by mali byť oznamované páchatel'ovi a jeho (bývalej)partnerke. Ako bolo zmienené vyššie, malo by byť jasné, že pracovníci programu nemajú byť zodpovední za realizáciu posúdenia výsledku / vnútorného hodnotenia bez kompenzácie. Prostriedky programu sú väčšinou plne využívané na klinické potreby, čím zostáva veľmi málo času na posudzovanie výsledku / vnútorné hodnotenie. Ak sa vedecky platné preukázanie účinnosti liečenia považuje za dôležité, malo by ísť vždy o financovanú aktivitu, vykonávanú vonkajšími odborníkmi.

© 2008 WWP – Work with Perpetrators of Domestic Violence in Europe

---

Projekt PSP – Práca s páchatel'mi domáceho násilia v Európe je financovaná 2006 – 2008

Program Daphne II pre boj s násilím
voči deťom, mladým ľuďom a ženám
(EÚ)

Federal Ministry for
Family Affairs, Senior Citizens,
Women and Youth

Spolkové ministerstvo rodinných
záležitostí, seniorov, žien a mládeže
(Nemecko)